

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Arkivnyt

Lokalhistorisk Forening
for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Rønhave

21. årgang nr. 1
feb 2006

Arkivernes åbningstider:

Arkivet, Asylvej 1

Mandag kl. 09.00 -12.00

Onsdag kl. 15.00 - 17.00

Arkivet Torvet 12, Ulkebøl

Tirsdag kl. 10.00 - 12.00

Onsdag kl. 19.30 - 21.00

Hjemmeside: www.sdbglokalarkiv.dk

Indholdsfortegnelse

Side 1	Arkivets åbningstider
Side 2	Indholdsfortegnelse
Side 3	Arkivernes data
Side 4	Billeder fra udflugt til Nydam mose
Side 5	Nyt fra foreningen
Side 6	Da forretningsrejser tog tid
Side 7	Rønhave Museet
Side 8	Hvor blev den af: skålstenen
Side 9	Fortsat: Hvor blev den af: skålstenen
Side 10	Uddrag af Sønderborgs gamle bødeprotokoller
Side 11	Nyt fra arkivet Asylvej 1
Side 12	Fortsat fortælling: Jul i 1950erne Kær skole
Side 13	Fortsat fortælling: Jul i 1950erne Kær skole
Side 14	Fortsat fortælling: Jul i 1950erne Kær skole
Side 15	Sidste del af fortælling: Jul i 1950erne Kær skole
Side 16	Nyt fra Arkivet Ulkebøl
Side 17	Revlingbjerg (Niels R. Rasmussen)
Side 18	Mindesten i gode hænder
Side 19	(fortsat) Mindesten i gode hænder
Side 20	Borgerliv i Sønderborg
Side 21	Fortsat Borgerliv i Sønderborg
Side 22	Fortsat Borgerliv og Netklub
Side 23	Arrangementer og aktiviteter
Side 24	Bagsidebillede

Arkiv data

Arkiv-nyt 21. årgang er udgivet af:
Lokalhistorisk forening for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Bestyrelsen for lokalhistorisk forening:
Formand Bent Lundt
Næstformand Richard Jessen
Kasserer Kai Viggo Jørgensen
Sekretær Ole Jellingsø
Best.medl. K.E.Sørensen
Suppleant Chr. Seeberg

Arkivet Asylvej 1, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 43 27 10
E-Mail: sdbg.arkiv@mail.tele.dk
Arkivleder : H.C. Carstensen

Arkivet Torvet 12, Ulkebøl, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 93 66
E-Mail: ulkeboel.arkiv@mail.tele.dk
Arkivleder : Sophie Rasmussen

**Den selvejende institution Lokalhistorisk arkiv for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg**
Formand Kai Viggo Jørgensen
Næstformand Mimi Bonefeldt
Kasserer Tonny Pedersen
Sekretær Bent Lundt
Best.medl. Karin Erichsen
Best.medl. Sophie Rasmussen

**Billeder fra foreningens udflugt til Nydam Mose
hvor der efterfølgende var kaffe på Sandbjerg slot.**

August 2005

Foto: Kai Viggo Jørgensen

Nyt fra Foreningen

Lørdag den 10. september havde foreningen arrangeret et besøg til Nydam Mose hvor 20 medlemmer mødte op. Vi hørte nærmere om mosen og de fund der er blevet gjort her.

Et af de største fund er nok Nydam-båden, som i dag er udstillet på Gottorp Slot i Schleswig. Nydamselskabet er ved at lave en kopi af Nydam-båden, og det foregår i en lade i Sottrupskov.

Efter rundvisningen i mosen var vi på Sandbjerg Slot for at drikke kaffe og få lagkage, det var en god eftermiddag.

Det var bare synd der ikke var flere med.

Andre fund fra mosen

Foto: Tonny Pedersen

*

Lørdag den 12. november havde foreningen inviteret medlemmerne til åbent hus på Arkivet på Asylvej 1, kl. 14,30 til kl. 17,00.

Der kom ca. 50 for at se arkivet, hvor flere af medarbejderne var mødt op for at vise hvad vi laver på et Arkiv, registrering af arkivalier og billeder og meget meget andet. Vi serverede en kop kaffe, småkager og et stykke kransekage, og det var vores indtryk at de fleste hyggede sig rigtig godt.

Med venlig hilsen
Bent Lundt
Formand.

Da forretningsrejser tog tid

Fra en artikel om købmand Carl Iversens (Sønderborg) dagbog af J. Raben 1961 har vi "sakset":

"1802 den 2. oktober kom jeg i lære hos købmand Chr. Karberg, hvor jeg tilbragte 6 læreår og 4 år som medhjælper.

1805 den 9. maj (se sidste afsnit, red.) tiltrådte jeg en rejse til Bergen for min principal med galeasen "Dünaborg". Vi havde svære storme undervejs, og da skibet sprang læk og tog vand ind i lasten anløb vi en norsk havn, hvor vi måtte laste om. Derfra fortsatte vi rejsen til Bergen, hvor vi ankom den 6. juli. Jeg forhandlede der den medbragte kornladning og vi sejlede til Drammen, hvor vi fik en ladning træ til Odense. Den 11. september kom vi tilbage til Sønderborg.

1806 foretog jeg igen en handelsrejse til Christiania (Oslo) med jagten "Lovise".

1808 gik jeg atter til Norge med galeasen "Emanuel". For at undgå fjendtlige krydsere (vel englændere, red.) måtte vi løbe ind til Hals og overvintrede der. Først i foråret 1809 kom vi til Drammen. Der blev jeg i to år og forhandlede for min principal flere ladninger korn, brændevin o.a. ligesom jeg solgte nogle ladninger for herr Chr. Petersen i Sønderborg. 1810 den 21. november kom jeg hjem med galeasen "Emanuel".

1816 foretog jeg på flere interessenters regning en rejse til Norge med jagten "Martha Catarina". Jeg overvintrede der og kom i foråret 1817 som passager på et norsk skib til Nyborg, hvorfra jeg rejste over land til Sønderborg.

1817 var jeg igen flere gange i Norge og overvintrede i Larvik, hvorfra jeg i sommeren 1818 tog med et stort svensk lodsskib til Drammen og derfra indenfor skærene langs den svenske kyst og kom hjem i juli måned.

1818-20 har jeg for egen og Chr. Petersens regning gjort mange handelsrejser til Norge, Christianssand, Christiania o.s.v. Foruden "Drontheim", Stavanger og Frederikshald har jeg været på alle store handelspladser i Norge.

Carl Iversen må som ung allerede have været en dygtig og pålidelig mand, da Chr. Karberg efter kun 2½ års læretid betroede ham forretningsrejser til Norge ligesom han også som ung drev forretninger sammen med den kendte storkøbmand – og skibsreder Christian Petersen i Sønderborg."

Rønhave Museum

Et kig fra kornloftet ud på gårdspladsen

Forsøgskorn på lageret

Forskelligt værktøj anvendt i tiderne

Rønhave Hovedgård har haft forskellige titler igennem tiderne. Domænegård var den i flere årtier og blev så til Statens Forsøgsgård og er nu købt af gdr. Hans Iversen som dyrker jorden og har forskellige lejemaal i bygningerne. Sidst men ikke mindst gav han det store kornloft til indretning af et museum. Det var lokale kræfter som Iver B. Jensen og Sophie Rasmussen der kontaktede Hans Iversen som med sin egen interesse for forslaget gav fri lejde til Kornlagers udnyttelse.

Resultatet er enestående, der er kommet utroligt mange effekter til museet som nu er flot arrangeret og mærket med nr. og giver.

De største primusmotorer i dette arbejde er Iver B. Jensen – Helge Nielsen og Carl Olsen og dem må vi takke for det. Uden deres indsats havde der nok kun været kornlageret, men en særlig tak må Hans Iversen have fordi han ville stille det til rådighed.

Museet har nu åbent hver onsdag formiddag. Fra kl. 10-12 og i tiden 1. april – 1. okt.

Uden for denne tid og periode kan man kontakte:

Kontaktpersoner:

Helene Petersen : tlf. 7447.1833

Iver B. Jensen : tlf. 7442.3792

Kirsten Thomsen : tlf. 7448.6216

Carl Chr. Olsen: tlf. 7448.6298

Helge Nielsen: tlf. 7442.0079

.....
Tonny Pedersen

Hvor blev den af ?

Den nu forsvundne skålsten ved Ulkebøl forsamlingshus fotograferet 1955. Skulle der blandt ARKIVNYT's læsere være nogle der kender stenens videre skæbne vil Ulkebøl Arkiv gerne høre herom.

Et forsvundet oldtidsminde.

Et stendige ved Kyds gård i Ulkebøl blev 1944 købt af kommunen og stenene blev slået til skærver. Vejmand Andreas Jørgensen, Ulkebøl, opdagede at en af stenene bar skåltegn. Han forhindrede, at den blev kløvet og underrettede museet i Sønderborg. Stenen var smukt formet og målte 1,1 x 1,0 x 0,6 m. Der var 25 skål-

Fortsættes næste side

gruber, et par af dem med et tvær-mål på 8 cm og omkring 2,5 cm dybe.

Stenen fik en smuk og værdig plads på en lille høj på sportspladsen ved Ulkebøl forsamlingshus.

Skålstene findes ofte i forbindelse med gravhøje.

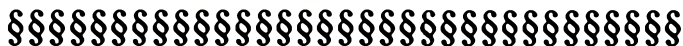
Stendiget hvor stenen

lå menes da også at stamme fra en trekamret langdysse der har ligget

nordøst for Kyds gård. Den kult, som skåltegnene er udtryk for, menes at være kommet til landet ved stenalderens slutning, og har derefter eksisteret gennem både ældre og yngre bronzealder og er så ophørt ved bronzealderens overgang til jernalderen.

H.P.Hansen.

Sønderborg-skipperere og byens retsvæsen
(Uddrag af Sønderborgs gamle bødeprotokoller)

Hans Dirksen, skibskok, har i borgmester Petersens hus overfaldet skipper Hans Hansen med grove skældsord – bøde 6 Mark.

1720

Skipper Christian Christiansen har på offentlig gade spyttet efter vægteren – bøde 1 Rdl

Skipper Hans Jensen fra Ragebøl har besvangret Anna Jørgensdatter. Begge har stillet kaution, han 40 Mark, hun 20 Mark. De blev kort efter gift, men han kom igen på tværs med øvrigheden. Til brylluppet havde han indbudt flere gæster, end det var tilladt efter politiforordningen og fik en bøde på 20 Mark.

1729

Skipper Hans Hinrichsen har i retten i en sag vedrørende den nye skolelærer Hermanns udtalt trusler og uanstændige, plumpe ord – bøde 12 Mark

1767

Styrmand Peter Petersens kone er 18 uger efter brylluppet nedkommet med et barn. Han fik derfor en bøde på 18 Mark.

1774

Skipper Christian Hansen Ahlmann jun. har talt nedladende om den herværende rektor Otto Pfindel i dennes fravær – bøde 12 Mark

1775

Skipper Christian Iversen seniors hustru, Anna Marie, er 13 uger efter brylluppet nedkommet med en søn. Ægteparret straffes med en bøde på 18 Mark.

Af J. Raben 1961

Nyt fra arkivet Asylvej 1, Sønderborg

Siden flytningen i maj måned til Asylvej, har vi kunne konstatere en stor fremgang i besøgstallet, det er glædeligt, samtidig har vi haft større grupper (op til 30 personer) på besøg som har fået vist vore diasforedrag. Det er også glædeligt at vi har haft besøg af hele klasser fra Sønderkovskolen hvor der også blev vist diasforedrag.

Forespørgsel om Sønderborg slægter og mange andre spørgsmål har vi fået via e-mail og på en enkel og let måde kan spørgeren hurtig få et svar.

Den nye bog om Sønderborg by historie som udkom i december, har vi været museet på Sønderborg Slot behjælpelig ved at udlåne billeder og andet materiale til bogen.

Måske kan det skyldes at vi har fået ualmindelig gode parkeringsforhold, men det kan i vært fald mærkes på vore indleveringer, dem er der kommet væsentlig flere af i perioden fra maj måned.

I efterårsmånederne har vi vist vort diasforedrag mange gange, den handler om Kong Christian d. X bro, i samarbejde med Sønderborg Bibliotek er foredraget blevet vist på biblioteket.

H.C. Carstensen

Jul i Kær skole i 1950erne

fortsat fra forr. nr.

Så breder madduften sig fra køkkenet. Anden er i ovnen, rødkålen og gammeldags hvidkål bliver varmet op, brun sovs og hvide kartofler. Sure asier og søde græskar. Vi drikker hvidtøl til – Nisseøl fra Kongens bryghus. ”Nu må I nyde maden – det har taget lang tid at lave den!”. Mor har båret de dampende fade ind på bordet, der er dækket med den nystrøgne, hvide dug. Vi ser andægtigt på festmåltidet og mor skærer anden for. Gode stykker kød til alle – med sprødt skind. ”Hvem vil have et lår?”. Der brænder stearinlys på bordet, men lysekronen over bordet er også tændt (mor insisterer på at kunne se, hvad vi spiser – hun skulle jo ellers nok vide det – men måske er det mere for at vi andre også rigtigt kan se maden). Sanseligheden skal være optimal: synet, duften og smagen. ”Tag nu endelig lidt mere, der er nok af det!” – og endnu engang bliver tallerkenen fyldt. Vi sidder i dagligstuen – juletræet står stadig bag lukkede døre i spisestuen! Højtiden foldes langsomt ud – hver del har sin tid. Når vi ikke kan presse mere ned, når far påstår, han allerede har forspist sig og der stadig er mad tilbage på fadene, bærer mor resterne ud i køkkenet og så kommer desserten – risrand med svesker og flødeskum. Flødeskummet må de voksne gerne få – både for min bror og mig – men den dækker over det hul, hvor mor har stukket mandelen ind! Hvor mon mandelen gemmer sig? Mærkeligt nok lykkes det altid både min bror og mig at finde en mandel, så vi må dele grisen! Det gør vi gerne og vi deler såmænd også med far og mor. Det er ikke snyd! Juleaften konkurrerer vi ikke – vi deler. Efter desserten, som kun bliver lavet til jul og som smager så godt, at man lader hånt om den tiltagende mavepine, parteres grisen i fire lige store dele. ”Vi lader opvasken stå til bagefter, jeg sætter lige maden i spisekammeret – hvis du vil bære tallerkener og bestik ud!” Hurtigt ryddes der op i

Fortsat fra side 12

stuen og mens mor stadig skramler lidt med potter og pander i køkkenet, finder far tændstikkerne frem og lister ind i spisestuen. Nu skal træet tændes – forventningsfulde står min bror og jeg tilbage i dagligstuen. Snart kommer mor også ind og far åbner døren til spisestuen. Der er mørkt, men stearinlysenes skin skimtes derinde fra. ”Så, nu må I godt komme ind!” Vi går langsomt hen til døren og bliver stående i døråbningen. Små glædesudbrud presser sig på og tager magten fra os: ”Nej – åh!” Vi står stille. Stuen dufter af gran og varme stearinlys. For enden af den lange mørke spisestue stråler lys fra gulv til loft. Øverst blinker en hvid stjerne.

Langsomt, langsomt nærmer vi os træet. Forsigtigt går vi rundt om det. Enkeltdelene begynder at træde frem: de hvide engle, de flettede hjertekurve, glaskuglerne, de røde og hvide flagguirlander og lamettaen. ”Nu skal vi synge – kom lad os danse rundt om juletræet” Men træet er for bredt – vi kan slet ikke nå rundt om det! Hurtigt snupper mor en dukke og en bamse fra min dukkevogn og sådan - en voksen, et barn, en dukke, en voksen, et barn og en bamse – sluttes kredsen og vi synger den bedste julesang af alle: ”Glade jul”.

Hvad skulle man stille op med sin glæde, hvis man ikke kunne udtrykke den ved at synge?

Vi går rundt om træet, vi synger og jeg studerer julepynten, som hele tiden veksler når vi går rundt og rundt. Her var det røde kræmmerhus med billedet af de tre vise mænd fra Østerland. Og vi synger ”Dejlig er den himmel blå”. Det lille billede passede til sangen om de vise mænd – ligesom englene, der dalede ned i skjul. De hænger også på vores træ og symboliserer det gode budskab. Nej, jeg kendte ikke ordet ”symbol”, men jeg var på det rene med, at pap-englene viste hen til noget, der var større. Glaskuglerne spejlede alt og alle, der kom forbi og vores lille menneskekæde gled ind og ud på de blanke glasflader på juletræet. Hjerterne, de

Fortsat fra side 13

samme fra tidligere år og her en lille glasfugl – *med lys som fugle på kviste*. En sluttet kreds – inklusive bamse og dukke – samlede om træet i glæde. Vi skifter mellem at gå rundt om juletræet og til at sidde og synge – til sidst sidder vi bare og ser på lysene, der stille, stille brænder i holderne.

Men der er jo også *gaverne*. De ligger under træet og lokker – nu skal de åbnes. Vi giver hinanden gaver fordi det er jul; vi giver hinanden gaver fordi vi gerne vil vise vores glæde. Én efter én findes gaverne frem – vi skiftes til at få en pakke og til at være ”pakkepost”. Én til min bror, én til mig, én til mor og én til far. Selvfølgelig går det ikke op – der er flest gaver til børnene. Men det er spændende at åbne alle gaver – også de, der åbnes af de voksne. ”Hvad mon der er i denne her – det ligner bestemt en bog”, smiler far. Når nu enhver kan se, at det må være én af de bløde pakker fra Chr. Schmidt – herretøjsbutikken på Perlegade! Der gættes og pakkes ud, båndene løsnes forsigtigt, papiret krænges til side. ”Giv mig papiret”, siger mor – hun glatter og folder det i en stor bunke – ”det er synd at smide det ud, det kan bruges igen!” De brune postpakker åbnes til sidst. Det er fælles-pakker med både gaver og julebreve. I *forsigtig-pakken* med det røde ”glasmærke” på var der blandt andet en lille danserinde af porcelæn til mig. Hun balancerer på tå i en flot pirouette, strutskjørtet står i et brus omkring hende. Og hvad var det nu til min bror? Farveblyanter? Næh – en lille æske med nogle lange genstande i alle farver. De bliver pakket helt ud. Små bøger, grønne, blå, gule og røde. Det var bogryggene, man kunne se i æsken. H.C. Andersens eventyr i mini-udgave: *Den flyvende kuffert, Prinsessen på ærten, Grantræet, Den grimme ælling* --- 10 små bøger, ca. 8 cm høje og 5 cm brede. Og så en ekstra gave til far og mor: et bloklys med

Arkivnyt

sne på kanterne og billeder på alle sider – en adventskrans, en luciabrud med lys i håret, en nisse og et juletræ. Lyset bliver tændt og holder flere år for det bliver kun tændt i december måned. Til sidst må vi bruge en pincet for at få tændstikken ned til vægen, men så er lyset ekstra spændende for det skinner ud gennem de små billeder. ”Faster er nu god til at finde på gaver – og så fint, det altid er pakket ind!” Ja, faster genbruger helt klart *ikke* julepapiret fra sidste år!

Når alle gaver er pakket ud og vi sidder med hver vort lille gavebjerg foran os, foreslår mor, hvor vi nu hver især kan lægge tingene. Her i juledagene bliver de placerede på henholdsvis det lille tebord, på den lille skænk og på det høje dækketøjsskab. Min brors og mine gaver på de lave møbler og fars og mors på det høje. Og mens far og mor samler papir, bånd og æsker sammen i sirlige bunker, anretter min bror og jeg vores gaveborde. Alt skal stå fremme, så vi kan lege med det, se på det, tage på det eller vise det frem. For der kommer altid gæster på eet eller andet tidspunkt i juledagene, i dagene mellem jul og nytår eller nytårsaften.

Juleaften slutter med at nu trænger de voksne til kaffe og mens kaffeduft breder sig, bæres småkager og konfekt ind på bordet i spisestuen.

Trætte, mætte og lykkelige ligger vi snart i vore senge i det kolde soveværelse. Der er mørkt, men døren står på klem ud til gangen, hvor lyset er tændt. Ude fra køkkenet høres klirrende lyde af porcelæn og bestik – mor og far er gået i gang med opvasken!

Nyt fra arkivet i Ulkebøl

Nyt fra Ulkebøl arkiv

Vi har haft mange besøgende og forespørgsler siden sidste udgivelse. Indleveringer får vi også en del af, deraf en del bøger, så vores bogsamling fylder efterhånden godt. Bogsamlingen er næsten færdigregistreret på E.D.B. så vi bedre kan finde det vi søger i samlingen.

Til Sønderborg kalenderen 2006 har vi leveret billeder af Niels R. Rasmussens serie, og det gav sit til at det blev en meget flot kalender.

Vi havde i sommer den glæde at få besøg af Niels R. Rasmussens søn Knud og frue og de gæstede os en hel aften og var meget optaget af den store serie vi har. De fik en del affotograferinger med hjem til deres bopæl på Fyn. Knud er den yngste af malerens fem børn,

Vi har planer om en aften på Biblioteket igen i år 2006, Det vil blive en foredragsaften med Helge Blichert Petersen der vil fortælle om: "Fra gendarmen til told og skat" og vi håber på god tilslutning og en fornøjelig aften. Tidspunktet bliver annonceret senere.

Med dette nr. af "arkiv nyt" slutter artiklen om Kær skole. Det har været en god artikel og vi har solgt flere arkiv nyt med artiklen og vi står stadig i forbindelse med giveren.

Vi medarbejdere på Ulkebøl Arkiv ønsker alle velkommen i arkivet og håber på mange besøgende og mange indleveringer fremover.

Sophie Rasmussen

Niels R.Rasmussens maleri af Revlingbjerg.

REVLINGBJRG var en af de gamle udflyttergårde fra Sunds-
mark og lå på Alsgade ved indkørslen til Center øst.
Og for at give luft til dette blev den nedbrudt omkring 1996.
Gården var ikke en af de største og i midten af 1800 tallet var der
tilknyttet en beværtning til stedet. En villavej i nærheden bærer nu
navn efter gården. Ejendommens
sidste ejer var Claus Mathiesen som i mange år drev gartneri på
stedet. Billedet er malet af Niels R. Rasmussen 1936

Vi vil gerne minde om arkivernes slogan:

Smid aldrig gamle papirer og Billeder væk,
men aflever det hele på arkiverne.

Vi sorterer, registrerer og opbevarer for eftertiden

Mindesten i gode hænder.

Mange folk laver frivilligt og ulønnet arbejde. Nogle hører man mere om end andre. Jeg har mødt en, som i mange år har sørget for at krigergravene på Als og Sundeved er i fin stand.

Det er Erik Kæstel, som i 1978 blev ansat af "Forsvarsministeriets Krigergravstilsyn". Et arbejde som han kendte en del til gennem sin far Hans Kæstel, som udførte samme job fra 1947 – 1978.

Der findes adskillige danske krigergrave rundt omkring i verden, og de sorterer under det danske forsvarsministerium, hvor der er en pensioneret officer, som har overopsynet – i dette tilfælde oberst Gustav Schöller.

Erik Kæstels opsynsområde nu er Als og Sundeved. I starten var det kun Ragebøl og Dybbøl, men på et tidspunkt overtog Skov- og Naturstyrelsen gravene i Dybbøl.

Opsynet går ud på, at han mindst 4 gange årligt tager en runde for at vurdere gravenes tilstand. En tur i bil på 80-90 km. Det kan være buske som skal fjernes, opmaling af kors eller indskrifter som skal fornys – eller i værste tilfælde, når der er lavet hærværk. Den almindelige vedligeholdelse sørger hans medhjælper gennem 24 år Jørgen Liboriussen for. Særlig op til d. 18. april, hvor der er kransenedlægning, skal gravene være pæne.

Jævnligt bliver Kæstel spurgt, om han kan være behjælpelig med at finde en bestemt sten. Til dette har han sit arkiv med kort, optegnelser og fotografier over alle registrerede krigergrave og min-

desmærker i sit distrikt. Han kan også blive involveret, når der opstår problemer bl.a. ved nybyggeri, som det skete på Novopangrunden, hvor en mindesten skulle genetableres i anlægget.

Der findes et grænseoverskridende samarbejde med Volksbund Deutscher Kriegsgräberfürsorge.

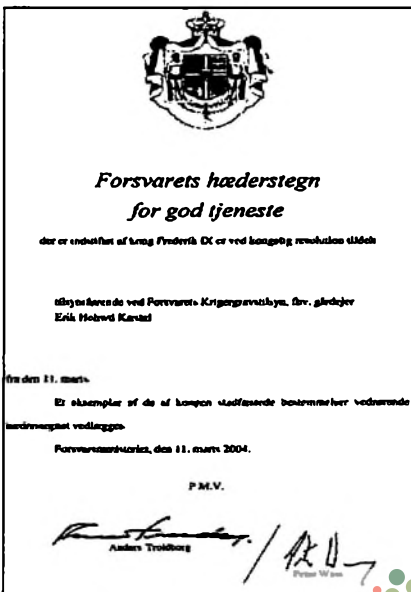
I forbindelse med restaurering af graven i Bøffelkobbøl og en på Kær halvø deltog der folk fra

den tyske forening. Mens det stod på var de indkvarteret på kasernen. Ligeledes indkalder oberst

Schöller til møde om tilsynets virksomhed, hvor de tilsynsførende fra Slesvig og Flensborg også er med.

I 2003 havde Erik Kæstel 25 års jubilæum i statens tjeneste og fik i den forbindelse en hilsen fra general H.J.Helsø. I 2004 modtog han forsvarrets hæders-tegn for god tjeneste.

Lilly Laursen

Borgerliv i Sønderborg
Af Kai Edvard Larsen
Fortsat

Hvis man ville møde det danske borgerskab, det borgerskab, der dengang satte præg på byen i national henseende, måtte man søge optagelse i Borgerforeningen. Det var imidlertid på den tid ikke så ligetil at blive accepteret.

Jeg blev dog uden videre optaget, men flere afvistes. Man balloterede med sorte og hvide kugler. Havde en foreslået person fået blot en enkelt sort kugle, kunne han ikke optages. Sådant gik det en kendt borger af dansk afstamning. Hans kone, der var tysk, havde, mens han var i felten, når man modtog sejrsmeldinger, hejst det tyske flag og det havde skabt harme i danske kredse. Da den pågældende borger vendte hjem, søgte han optagelse i Borgerforeningen, men blev afvist. Han meldte sig hos tyskerne og kom i de følgende år til at gøre det tyske mindretal store tjenester. Sådant var stemningen lige efter krigen. Et opgør skulle gennemføres, en udrensning var uundgåelig. Folket stemningen krævede det og foreningens ledelse havde ikke den fornødne styrke til at dæmpe de mere aggressive gemytter.

Borgerforeningen var blevet oprettet i 1857 og prægedes i starten af den danske sejrsmelding, som gjorde sig gældende efter treårskrigen. Når kong Frederik VII kom på besøg, ville begejstringen næsten ingen ende tage. Så hentede Borgerforeningens formand grevinde Danners sølvpokal frem, den, hun havde skænket foreningen og pokalen blev svunget efter højstemte taler og dyre løfter.

Efter 1864 indførte man som national tilkendegivelse udmarchen til "Kathrinelund" i forbindelse med foreningens årlige skyttefest. Det var en demonstration, der nidkært blev overvåget af det tyske politi, der noterede navnene på dem, der deltog. Danskerne lod sig ikke kyse. De mødte frem, højtidstfuldt klædt i "Gehrock" og høj hat og inden de tog hjemmefra satte hustruen en rose i mandens knaphul – det hele skulle være med manér. Med et musikkorps i spidsen marcherede man op gennem byens hovedgade og der blev vinket fra vinduerne – et enkelt sted løftedes forsigtigt et lille dannebrogson hilsen.

Udmarchen blev også efter genforeningen en national tilkendegivelse, så jeg måtte naturligvis slutte op i rækkerne og om aftenen deltage i ballet på "Sønderborghus" hvor jeg stiftede bekendtskab med en sød ung sønderjysk pige, der senere blev min gode og trofaste hustru.

Arkivnyt

Herved ballet var de samlede, alle de, jeg skulle lære nærmere at kende efterhånden som tiden gik. *Bogholder Niels Peter Lorenzen Busk* var ballets leder og førte an i polonaisen. Og lad os så se, hvem der ellers var dér: Der var bødker Jørgensen, veteran fra 1864 og som sådan genstand for megen opmærksomhed. Han nød den ære, at militærmusikken engang imellem spillede uden for hans hjem, et gammelt bindingsværkshus i den øvre del af byen.

Ved indgangen stod *forretningsfører Chr. Oberg* med glippende øjne bag stærke brilleglas. Det var ham, der straks efter folkeafstemningen den 10. februar 1920 i byrådet rejste kravet om indførelse af dansk som forretningsprog. Efter hans død rejste hans trofaste vennekreds en mindesten med et fornemt bronzerelief med hans karakteristiske profil på kirkegården.

Kæmner Boysen, der nær var blevet udnævnt til borgmester, var prøjsisk i tilsnittet og med et omhyggeligt plejet "Kejser Wilhelm-schnurrbart".

Købmand M. L. Bossen var mager og indskrumpen med et uvenligt blik, især til de unge i selskabet. Han var indehaver af een af byens største manufakturforretninger, men gik fallit kort efter genforeningen som følge af uheldige kæmpeindkøb sydpå af varer, som det viste sig umuligt at sælge, da de danske tilbud nåede frem på markedet. Bestyrelsen for "Sønderborghus" fik ham anbragt som værtshusholder i huset og det må have været en bitter pille at sluge for ham, når nogle emsige gæster når de bestilte en grog forlangte "æ bottel å e disk" – sådan som Bossen i sine velmagtsdage selv brysk havde krævet det. Han var ikke udpræget vellidt.

Det kunne man derimod sige om *grosserer Nis Sønnichsen*, en høj, gråsprængt, velproportioneret skikkelse. Han skred stiltfædigt gennem salen med små venlige nik til højre og venstre.

Konsul P. Knarhøj var der også. Han havde haft sæde i byrådet allerede i 1918 som eneste repræsentant for danskerne og fik til opgave at byde de danske soldater velkommen den 5. maj 1920 ligesom det blev overdraget til ham at modtage kong Christian X, da de kongelige om bord på "Dannebrog" ankom til Sønderborg for at deltage i genforeningsfesten den 11. juli.

Den patriarkalske *drogist Laurids Nielsen* var blevet hjulpet fra sin rullestol til sæde i salen. Hans begavede hustru førte sig med megen værdighed. Hun var næsten blind – eller foregav i hvert at være det – så hun var berettiget til at påkalde hjælp for at finde en passende bekvem plads. Gennem årene havde hun været den drivende kraft ved de dilettantforestillinger, foreningen havde opført. Ved de mere højtidelige sammenkomster tog hun ordet og

holdt smukke taler i et fin poleret sprog, som hun havde tilegnet sig gennem sin nære kontakt med familien i det gamle land.

Så skal jeg da ikke glemme *slotsmølleren Thomas Berthelsen* der fornøjet påtog sig, hvad andre helst ville slippe for, blot det tjente den danske sag. Han boede sammen med moderen og to ældre søstre. Moderen var en sværlemmet kvinde, et hoved højere end alt folket, som man siger. Hun veg ikke tilbage for at udføre mandfolkearbejde. De to døtre fulgte hendes eksempel og således kunne man da se Thomas køre ud med mel og blive siddende på kuskæsædet mens søstrene slæbte af sted med de store, tunge melsække.

Gengivet med tilladelse
fra Kai Fl. Larsen
Forts. I næste nr.

Til dem der er på nettet

Gratis Net klub:

Tilmeld dig klubben med din e-mail adresse og medlems nr. Indmeldelsen er gratis og du vil nu modtage nyt fra vores hjemmeside og andet nyt om arrangementer som vil blive afviklet i årets løb.

Du modtager en mail når der er nyt fra arkivet og når et arrangement står for afvikling.

Tillige får du oplysninger om priser og mødetid.

Du er på denne måde altid velorienteret om aktiviteterne og velkommen til arrangementerne.

Husk at se vores hjemmeside : www.sdbglokalarkiv.dk

Arrangementer foråret 2006

Tilmelding til alle arrangementer
Annoncering i ugeavis i god tid før arrangementerne
Medarbejdermøder undtagen

Generalforsamling
tirsdag den 14-marts-2006 kl.19.00
i Menighedshuset, Østergade Sønderborg

Dybbøl Bibliotek
Diasforedrag den 30 marts 2006 kl.19.30
Emnet er: "Området omkring banegården"
Tilmelding til biblioteket på tlf. 74 48 84 88
Husk at medbringe kaffe

Medarbejdermøder i 2006:
Tirsdag den 25 april i Ulkebøl
Tirsdag den 31. oktober
på Asylvej 1, Sønderborg

Besøg på Rønhavegård Landbrugsmuseum
og parken
Lørdag den 20. maj 2006 kl. 14.00
Medbring selv kaffe og brød, som evt. kan nydes i parken.

Forventede arrangementer i efteråret 2006
Besøg på Alsion i august— Swienty Biavl i oktober ell.
besøg i lufthavnen Sønderborg

.....

også kaldet Barstenen, på Dybbøl Bjerg hører til de kendteste vandreblokke. Den består af rød, storkornet granit og er 8,8 m lang, 8,7 m bred og 2,7 m høj. Den sten kan kun være transporteret hertil fra sit fjerne hjemsted af istidens ens folketroen henregner den til de alyngesten, jætterne gerne kylede efter i andet de fandt vederstyggeligt.

/ Pedersen